IV.

Movilestii si catolicismul.

Ieremia Movila, care a chemat din nou pe fratele sau Gheorghie pentru a pastori tara, nu poate fi privit, cu toata adapostirea intamplatoare a Iesuitilor ardeleni, ca un aderent hotarat al catolicismului. Ctitorul de la Sucevita, care a facut-o din nou, mai mare si mai frumoasa, impodobita cu picturi bogate si alese si cu un pridvor in stil cu totul nou, era un evlavios al legii vechi, si nu vre-un inoitor, pe care, de alminterea, nu l-ar fi indurat nici boierii, nici clerul. Episcopul Querini se lauda fata de Papa ca ar fi slujit in voie in ziua de Corpus Domini, ducand dupa dansul, in alaiu, pe Domnul insusi, pe Mitropolitul Gheorghie, pe Vladicii ceilalti, boierimea si oastea, dar Polonii, cari represintau catolicismul in straja domneasca si la Curte si ar fi vrut sa nu se amestece un strain in calauzirea lor sufleteasca, il invinuiau pe dansul ca iea parte la serbatorile ortodoxe si mananca in asemenea zile la masa domneasca. Pare sigur ca Ieremia-Voda a dat si 300 de scuzi pentru impodobirea bisericii catolice a Maicii Domnului din Suceava si ca a venit de doua ori, cu episcopii sai, la slujba dumnezeiasca a lui Querini, care predica in greceste si intrebuinta chiar un talmaciu moldovean. Fetele si le-a dat dupa Poloni, al caror frumos nume nobil, Potocki, Korecki, Wiszniewiecki, il facea sa nu se gandeasca mult la deosebirea de lege, caci Domnitele stramutate peste Nistru trecura la catolicism, si, daca Maria Potocki si Ecaterina Korecki nu-si schimbara numele, Stana lui Przerebski se chema Ana, iar din Zamfira se facu la nunta cu Wiszniewiecki o Regina. Dar sinodul comun cu episcopii moldoveni si seminariul catolic care s’ar fi fagaduit lui Querini nu infatiseaza de sigur elemente serioase in politica religioasa a celui d’intaiu dintre Movilesti. Titlul pe care si-l da Querini, intr-o scrisoare catre Zamoyski la 1603, de episcop al Moldovei si Terii-Romanesti – episcopus utriusque Valachiae -, n’avea nici un rost real.

De alminterea catolicismul era servit cum nu se poate mai slab: pe langa Querini, erau doar preoti sfintiti prin Ardeal, “eretici”, preoti insurati si coplesiti de toate viciile, preoti cari abia stiau in numele carii legi vorbesc. Demnitatea de episcop se capata prin alegerea de preoti si de orasele catolice: Bacau, Roman, Cotnari, Trotus, Suceava, Harlau, Neamt, Baia si Iasi, dar se zicea de obiceiu ca Domnul numeste, pana vine randul sa intareasca Sf. Scaun.

Astfel, dupa ce Querini muri, fara sa fi facut o adevarata isprava, dusmanit cum era de Poloni, cari-l invinuiau ca s’a pus sa sape dupa comori supt turnurile cetatii Sucevei, nu se gasi pentru a-i lua locul, cu totul fara insemnatate, decat fostul vicariu Arsengo, numit de Papa la 17 Septembre 1607, dupa moartea lui Ieremia si a fratelui lui, Simion, care-i urmase. Pentru mostenirea lui Arsengo se dadu, incepand din Iunie 1610, o lupta inviersunata intre vicariul mortului episcop, Valerian Lubieniecki, Polon guraliv si razboinic, care purtase armele si facuse ispravi crunte in Ardeal pentru ca sa urmeze in Moldova cu afaceri scandaloase, si intre celelalte elemente catolice din tara: Franciscanii unguri de la Bacau, in frunte cu fratele Ioan de Varad, si parohul Baltazar din domneasca

Suceava. Valerian isi birui, prin documente de lauda si legitimare, ca si prin puternice protectii, dusmanii, si la 1-iu Februar 1611 el obtinea la Roma recunoasterea sa. Un alt Polon, Goski, ii urma in Novembre 1618, si dupa acesta veni, la 19 Iulie 1627, un al treilea, care muri in 1631, Gabriel Fredro. Niciunul nu statea in tara, unde catolicismul era calauzit de preoti fara pregatire si raspundere si de gardianul de la Bacau cu Ungurii lui, cari nu erau cu mult mai chemati pentru greaua lor sarcina.

Pe cand confesia latina urma acest drum in Moldova stapanita de Movilesti, Mihai Viteazul nu intelegea sa aiba niciun amestec cu o alta lege decat cea indatinata in principatul Terii-Romanesti. El incepea acolo o politica religioasa stabila, care alcatuieste unul din capitolele cele mai interesante ale Domniei lui.

Ea se razima pe strangerea legaturilor cu Patriarhia constantinopolitana, inaltata intru catva de la o bucata de vreme, si cu alti factori ortodocsi din Rasarit. In al doilea rand, pe cultivarea vietii manastiresti pentru ca Biserica munteana sa poata castiga de acum inainte episcopi vrednici. In al treilea, pe intemeierea unei vieti bisericesti randuite, unei ierarhii canonice in Ardeal. In sfarsit, nu se poate tagadui ca el a dorit sa apropie asa de mult incat sa le uneasca bisericeste, terile romanesti intre sine.